

О. В. ШЕВЕЛЬОВА

Шевельова Олександра Вікторівна, творча аспірантка першого року навчання кафедри оперної підготовки та музичної режисури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (Київ, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9543-4829>

ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИЙ РЕПЕРТУАР СУЧАСНОГО МУЗИЧНОГО ТЕАТРУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЖИСЕРСЬКОГО КОНЦЕПТУ

Розглянуто репертуар українських музичних театрів щодо наявності вистав для дітей і юнацтва. Проаналізовано характер інтерпретацій дитячо-юнацьких творів у музичних театрах України в контексті світових тенденцій режисерських пошуків та експериментів, окреслено коло підходів, методів, прийомів, засобів виразності, що відповідають запитам означених вікових категорій. Охарактеризовано відповідність сучасних режисерських трактувань згаданого репертуару психологічним особливостям дітей, підлітків і юнацтва, визначено їхній вплив на формування світогляду молодого покоління. Установлено диспропорцію між дорослою і дитячо-юнацькою аудиторією у постановках професійних театральних колективів. Виявлено потребу дотримання міжгалузевих підходів у режисерських утіленнях п'єс дитячо-юнацького репертуару, що передбачає обов'язкове врахування психолого-педагогічного, етико-естетичного, мистецтвознавчого аспектів. З'ясовано своєрідність музичного театру, що диктує особливі правила сценічного вирішення спектаклів для обраних вікових категорій. Окреслено формати дитячо-юнацьких музичних вистав, що передбачають диференціацію режисерських підходів до їхніх трактувань відповідно до особливостей драматургії творів. Наголошено на необхідності застосування певних режисерських і виконавських прийомів для кращого розуміння публікою музичного спектаклю. Акцентовано увагу на невідповідності режисерських інтерпретацій творів, реалізованих музичними театрами України, викликам часу. Визначено пріоритети у тематиці музично-театральних опусів, пов'язані з віковими уподобаннями дітей, підлітків і юнацтва у добу інформаційного суспільства. Констатовано відсутність системного бачення у виборі режисерської концепції, прийомів, засобів виразності, близьких для сприйняття юними глядачами.

Ключові слова: музичний театр України, дитячо-юнацький репертуар, режисерський концепт, міжгалузевий підхід, музично-театральні твори, дитяча опера.

Постановка проблеми. Синтетична природа музичного театру відкриває для дитини можливість пізнавати світ крізь об'ємну модель, створену одразу кількома видами мистецтва. Чути, бачити, а головне – відчувати, співпереживати й творити, бути частиною мистецького процесу. Кожна музична казка повинна знайомити юного

глядача з навколишнім світом мовою художніх засобів. І хоча те, що відбувається на сцені, має виключно умовний характер, дитина сприймає усе в реальному вимірі, повноцінно осягаючи кожну подію.

Музично-театральне мистецтво відтворює містку картину світу, виражену цілим комплексом виконавських, режисерських і художніх засобів. Гармонійна взаємодія всіх компонентів вистави створює сприятливе середовище для емоційного взаємозв'язку дитини з прекрасним. Таким чином, музичний театр вирішує ряд завдань, необхідних для всебічного гармонійного зростання молодого покоління нації.

Однак сучасний розвиток музичної режисури спрямований на актуалізацію проблем, які зацікавлюють передусім дорослих глядачів. Це зумовлено тенденцією комерціалізації театру, коли художній твір перетворюється на мистецький продукт, а глядач – на споживача, прихильність якого режисери намагаються завоювати у будь-який спосіб. Більшість із них епатажними трактуваннями загальновідомих творів провокують скандальну увагу, наповнюючи театральні каси.

Яскравим прикладом останнього є ребрендинг Київського муніципального академічного театру опери та балету для дітей і юнацтва, що у 2019 році перетворився на «Київську оперу». Такі зміни пов'язані з новим позиціонуванням, що включає твори не тільки для малят і школярів, а й молоді від 17 до 35 років, а також дорослих. «Мета театру – стати у найближчому майбутньому “українським Бродвеем”, тобто явищем і місцем, де можна побачити все найновіше, найпрогресивніше, найцікавіше, найнеочікуваніше»¹. І дійсно, було неочікувано побачити еротичні костюми й аксесуари, імітацію статевого акту і сп'янілу Графиню у постановці відомої опери В. А. Моцарта «Весілля Фігаро» (еротичний трилер 14+) родинам, що прийшли з дітьми-підлітками на перегляд вечірньої вистави.

Музичний театр України здебільшого не зацікавлений у поповненні репертуару творами, орієнтованими на дитячо-юнацьку аудиторію. Усе частіше потреби та запити сучасної дитини залишаються незадоволеними. Аналіз репертуарної політики музичних театрів загалом і дитячих зокрема виявив диспропорцію між дитячо-юнацькими й дорослими виставами. Це свідчить про незацікавленість або неспроможність керівників означених інституцій зрозуміти юного глядача.

Театральна мода й сучасні тенденції західного світу мотивують вітчизняних діячів мистецтва щосезону обирати гучні й популярні назви з не менш видатними прізвищами виконавців, тим самим заохочуючи публіку придбавати квитки. Звичайно, попит на бренди є вищим, ніж на вистави про котиків і ромашки. Тому молодша аудиторія залишається без репертуару, який би повною мірою відповідав її вимогам.

Актуальність і наукова новизна полягає у дослідженні мало вивченої теми дитячого музичного театру в Україні, зверненні уваги фахівців на прогалини, що виникають у процесі визначення вектора репертуарної політики колективів. Апеляція до цих аспектів обумовлена необхідністю пошуків нових режисерських підходів до вирішення сучасних проблем дитячо-юнацького репертуару музичних театрів України на тлі світових змін у художній культурі. Виховання молодого покоління доби інформаційних технологій засобами мистецтва – необхідна складова всебічного розвитку особистості.

¹ Київська опера. Історія театру // URL: <https://kyivoperatheatre.com.ua/history/> (дата звернення: 15.09.2020).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд поточного репертуару музичних театрів України, аналіз постановок крізь призму режисерського бачення вистав для дитячо-юнацької аудиторії потребують комплексного міжгалузевого підходу до обраної проблематики. Специфіку музично-театральних творів у контексті особливостей сприйняття різними віковими категоріями дітей і юнацтва розглядали І. Барвінок¹, Н. Мозгальова², А. Федотова³. Вони зосередили увагу на виховному потенціалі опер, що формує у школярів потяг до гуманного і творчого у сфері музичного життя, можливості спробувати себе у ролях як глядача, так і виконавця.

Становленню дитячої опери, її спільним і відмінним рисам з іншими музично-театральними жанрами, що є актуальними для дитячо-юнацької аудиторії, присвятили роботи О. Єрмаков⁴, Г. Карась⁵, Н. Мозгальова⁶, Д. Романець⁷. Дослідники відзначали специфічність форми дитячої опери, яка за стилістичними й характерними композиційними рисами нагадує музичну комедію і мюзикл, тому їхні розвідки можуть бути екстрапольовані й на музично-драматичний жанр.

Особливостям дитячо-юнацького репертуару в означеному жанрі, зокрема музичній комедії, мюзиклі, рок-опері, опереті, присвячені публікації А. Бахтіна⁸, І. Ковальської⁹. Вони окреслили важливість видовищності, насиченості та яскравості постановки музично-театрального твору, орієнтованого на дитячу аудиторію. Усе, що відбувається на сцені, сприймається юними глядачами всерйоз та емоційно.

Огляд наукових розвідок за обраною тематикою виявив фрагментарність і недостатній інтерес до даної проблеми з боку дослідників музичного, театрального, психолого-педагогічного процесів.

¹ Барвінок І. В. Теоретичні підходи до розуміння особливостей сприймання музики молодшими школярами // Молодий вчений: науковий журнал. Педагогічні науки. Херсон, 2017. № 4.2 (44.2). С. 1–6.

² Мозгальова Н. Г. Дитячі опери українських композиторів в практиці інструментально-виконавської підготовки вчителів музики // Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. ст. Педагогічні науки. Запоріжжя, 2010. № 1 (12). С. 80–83.

³ Федотова А. О. Музичний театр як засіб формування художньо-творчого потенціалу молодших школярів // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: педагогічні науки. Чернігів, 2015. Вип. 125. С. 379–382.

⁴ Єрмаков А. А. Жанровые особенности детской оперы для любительского театра (на примере творчества уральских композиторов): дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.02 – музыкальное искусство / Уральская гос. консерватория им. М. П. Мусоргского. Екатеринбург, 2012. 182 с.

⁵ Карась Г. В. Статика і динаміка жанру дитячої опери у творчості композиторів української діаспори ХХ ст. // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: науковий журнал. Київ, 2010. № 2. С. 89–93.

⁶ Мозгальова Н. Г. Дитячі опери українських композиторів в практиці інструментально-виконавської підготовки вчителів музики // Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. ст. Педагогічні науки. Запоріжжя, 2010. № 1 (12). С. 80–83.

⁷ Романець Д. О. Дитяча опера: історіографія питання // Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтва, 2017. № 32. С. 423–432.

⁸ Бахтин А. А. Синтез искусств как основа мюзикла для взрослых и детей: автореферат дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.01 – театральное искусство / РАТИ-ГИТИС. Москва, 2006. 34 с.

⁹ Ковальская И. В. Сюжетно-тематические основы и жанровые свойства музыкальной комедии (на примере репертуара Одесского академического театра музыкальной комедии имени М. Водяного): дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.03 – музыкальное искусство / Одесская национальная музыкальная академия имени А. В. Неждановой. Одесса, 2016. 202 с.

ПИТАННЯ МУЗИЧНОГО ТЕАТРУ

Мета публікації – з'ясувати ступінь дослідження репертуарної політики музичних театрів України щодо творів для дітей і юнацтва; закцентувати увагу на ролі режисера при виборі відповідних прийомів і художніх засобів виразності, орієнтованих на юного глядача.

Методи дослідження. Аналіз проблематики потребує міжгалузевих підходів на стику філософії, соціології, культурології і мистецтвознавства та передбачає застосування наступних методів дослідження. Системно-аналітичний погляд дозволив здійснити теоретико-методологічне узагальнення наукових концепцій, розробок і пропозицій провідних учених для пошуку нового наукового осмислення дитячо-юнацького репертуару сучасного музичного театру України. Функціонально-структурний аналіз дав змогу визначити роль музичного театру й репертуару, орієнтованого на юного глядача, у житті суспільства, зокрема, сформулювати принципи і цінності впливу театрального мистецтва на особистість. За допомогою традиційних мистецтвознавчих методів дослідження, а саме жанрового, стилістичного, інтерпретаційного, виявлено підходи до режисерських модифікацій означеного репертуару відповідно до вимог сьогодення.

Виклад змісту дослідження. Світове музично-театральне мистецтво характеризується небайдужим ставленням до актуальних проблем сьогодення, що втілюється в творах, орієнтованих в основному на сприйняття дорослого глядача. На жаль, останнім часом у репертуарній політиці багатьох театрів України склалася негативна традиція звернення до постановок дитячо-юнацьких творів за залишковим принципом. Непоодинокими стають і випадки свідомого або несвідомого нав'язування дітям невідповідного їхньому віку репертуару чи режисерських прийомів, що не тільки суперечать морально-етичним нормам, а й можуть завдати непоправної шкоди вразливій несформованій психіці дитини.

Проблема розвитку музичного театру для дітей і юнацтва залишається нагальною, а питання про виховання дитини засобами сценічного мистецтва є гострим і невирішеним. В умовах домінування комерціалізації театру фінансовий бік справи стає вагомим, аніж художній.

Музична вистава – досить складна для сприйняття дитиною, якій важко збагнути головну особливість жанру: поєднання сценічної дії, співу й музики. Це потребує специфічного підходу як до написання твору для дітей і юнацтва, так і до його постановочного втілення відповідно до психології сприйняття глядачами різних вікових груп.

Дітям дошкільного та молодшого шкільного віку притаманний ейдетичний (образний) характер мислення. Їх цікавлять вистави про улюблених героїв казок, мультфільмів, літературних персонажів-однолітків, які формують у дитини розуміння добра і зла, моральні уявлення, світогляд. Емоційна нестійкість дитини, гострі переживання нею складних перипетій сюжету потребують залучення до репертуару творів із хепі ендом, у яких добро перемагає зло. А. Бахтін акцентує увагу на тому, що свідомість дитини ніби відштовхує невирішені конфлікти, трагічні розв'язки, надлишкову серйозність дорослої вистави. Малюки чекають на щасливий фінал, неймовірно і фантастичне, прагнуть подорожі у світ дитинства¹.

Дітям молодшого дошкільного віку складно надовго зосереджувати увагу, тому вистави для них мають тривати не більше 30 хвилин. Часто під час музичного дійства

¹ Бахтин А. А. Синтез искусств как основа мюзикла для взрослых и детей: автореферат дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.01 – театральное искусство / РАТИ-ГИТИС. Москва, 2006. 34 с.

діти затуляють вуха, – малюк не може збагнути красу *belcanto*, а драматичне *tutti* змушує його здригтися від страху.

У формуванні музично-театрального репертуару, відповідного дитячому сприйняттю, перевага надається казково-фантастичним творам, тематиці життєрадісного, оптимістичного характеру, з хепі-ендом і зрозумілими для молодших школярів і дошкільнят засобами виразності. Можливими є інтермедії-забавки для психологічного відпочинку дитини та розвитку її креативності завдяки режисерському ігровому моделюванню.

Найбільш вдалим стають спектаклі у супроводі одного інструмента (наприклад, фортепіано) або камерного ансамблю. Вистави за сюжетами казок, уже знайомих малюкам (скажімо, дитяча опера «Курочка Ряба» Ж. Металліді, яка триває 15 хвилин), містять інтерактивну сцену, що передбачає безпосередню участь дітей у творчому процесі. Кожен глядач отримує музичний інструмент, грає в імпровізованому оркестрі та виконує з артистами фінальний номер.

Завдання режисера-постановника – залучити дитину до мистецького процесу, розмовляючи з нею доступною для її сприйняття художньою мовою. Короткотривалі дитячі вистави, вирішені режисерами у формі інтерактиву, сприяють кращому осягненню сутності твору.

Дитяча опера стала рідкістю у репертуарі українських музичних театрів. Молодший глядач майже не відчуває тієї різноманітної палітри емоцій, що передає звучання симфонічного оркестру. Інколи на музичних виставах він навіть не може просто зазирнути в оркестрову яму під час антракту – вона відсутня за непотрібністю.

Жанр української дитячої опери має, на жаль, невеликі здобутки. Однак назвемо роботи, які досі знаходять (чи знаходили до недавнього часу) втілення на сценах аматорських і професійних музичних театрів. Серед них: «Зима і Весна», «Коза-Дерева», «Пан Коцький» М. Лисенка, «Казка про загублений час» Ю. Рожавської, «Як Барвінок і Ромашка у вирій літали» Є. Карпенка, «Лелеченя» Д. Клебанова тощо.

При дослідженні прем'єр і новинок як у професійних театральних закладах, так і в спеціалізованих музичних або театральних школах і студіях доволі популярною виявилася дитяча опера «Коза-Дерева» М. Лисенка, про яку згадує у своїй статті Н. Мозгальова: «Яскравість образних характеристик, простота і виразність мелодійної лінії, що дає влучне відчуття кожної дійової особи, невимушеність і динамічність опери сприяють розвитку уяви, фантазії, художньо-образного мислення дітей»¹.

Утім слід сказати й про інші нюанси цієї казки. Дитяча опера «Коза-Дерева» М. Лисенка більше схожа на «хорор для дорослих». Адже сюжет про «луплену Козу-терористку», яка зайняла чужу хатинку, налякала до смерті всіх звірів лісу, навіть великого і страшного Ведмеда, не може не сполохати глядачів молодшого віку. Тільки Рак зміг упоратися з рогатою норовливою, до того ж із проколотим боком. І невідомо що сталося з Козою далі, адже з нею хотів поквитатися весь ліс.

Можливо, казка потребує деякої редакції, у якій слід було би пом'якшити конфлікт, щоб у фіналі дітлахи отримали довгоочікуваний хепі-енд. Звичайно, у форматі інтерактиву молодші глядачі могли б дати Козі кілька порад стосовно поведінки у

¹ Мозгальова Н. Г. Дитячі опери українських композиторів в практиці інструментально-виконавської підготовки вчителів музики // Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. ст. Педагогічні науки. Запоріжжя, 2010. № 1 (12). С. 80–83.

майбутньому, тоді замість жорстокості й агресії у них залишалися відчуття спокою і рівноваги.

Якщо казка здатна формувати у дитини морально-ціннісні орієнтири, закласти модель здорових стосунків між людьми, у сучасних реаліях вона починає втрачати позиції у передаванні набутого життєвого досвіду наступним поколінням. Коли губиться актуальність «Курочки Ряби», «Котигорошка», «Пана Коцького», необхідно замінити їх сучасними, зрозумілими творами. Однак композитори й театральні інституції в наш час не зацікавлені у написанні й сценічному втіленні музично-театральних сюжетів для дітей і юнацтва, вважаючи їх неприбутковими і несерйозними.

Проте більшість театрів, що не спеціалізуються на дитячому репертуарі, створили власну нішу – «вистави вихідного дня». У суботу чи неділю, в основному в першій половині дня, у вільний від навчання час маленькі глядачі у супроводі батьків або вихователів мають змогу переглянути казку, мюзикл чи балет.

Однією з таких мистецьких інституцій став Київський національний академічний театр оперети. Його репертуар – доволі різноманітний і має певну вікову градацію. Наприклад, дошкільнятам пропонується музична казка «Кицькин дім», молодшим школярам – «Пригоди Буратіно» О. Рибникова, «Чиполліно» С. Бедусенка, «Білосніжка та семеро гномів» В. Домшинського, а підліткам і юнакам – «Лампа Аладдіна» С. Бедусенка, «Пригоди бременських музикантів» Г. Гладкова, оперета «Сорочинський ярмарок» О. Рябова, мюзикл для дітей і дорослих «Острів скарбів» В. Бистрякова.

Одеський академічний театр музичної комедії постійно поповнює репертуар новими виставами для дітей різного віку, а це не може не зацікавити. Серед них музичні казки «Єгорка в Країні гудзиків» О. Злотника, «Витівки Арлекіна» М. Скорика, «Царівна-Жаба» Л. Фадєєвої-Москальової із неординарним визначенням жанру – «дуже музична казка для дітей і батьків», «Вінні-шоу» (сценарій Т. Каганович).

Національна опера України натомість не має у репертуарі музично-драматичних вистав, розрахованих безпосередньо на дитячий вік. Наймолодші глядачі можуть відвідати балет Ю. Шевченка «Буратіно», школярам підліткового та юнацького віку пропонують опери «Попелюшка» Дж. Россіні, «Казка про Царя Салтана» М. Римського-Корсакова, «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, «Наталка Полтавка» М. Лисенка, «Євгеній Онегін» П. Чайковського, що корелюються з освітніми програмами.

У Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського немає жодної дитячої вистави. Розташування оперної студії у самому центрі міста – дуже вигідне для театру. Безумовною перевагою є молодий колектив, який у рамках експериментів знаходив би нові засоби музично-театральної виразності для того, щоб зацікавити молоде покоління.

На жаль, наявність дитячих вистав у репертуарі музичних театрів України не до порівняння з можливостями їхнього сприйняття юним глядачем. Більшість спектаклів йде протягом тривалого часу, потребує режисерського переосмислення, оновлення акторських прийомів задля поліпшення якості й конкурентоспроможності.

Київська опера (КМАТОБ для дітей і юнацтва), на жаль, демонструє незацікавленість у реформуванні репертуару, а саме його поповненні творами, націленими на дитячо-юнацьку аудиторію. У період з 2015 до 2019 року київська публіка побачила кілька прем'єр, але половина з них орієнтована на дорослого глядача. Молодша генерація уже встигла переглянути «Пригоди Гекльберрі Фінна» Ж. та Л. Колодубів, «Жив був пес» В. Назарова, «Король Дроздобород» Ю. Шевченка, «Червона Шапочка»

Р. Смоляра, «Фабрика Санти» П. Табакова, «Фабрика Санти-2. Глобальне потепління» Д. Саратського. Решта – «Viva la mamma, або Театральні порядки та безпорядки» Г. Доніцетті, «Богема» Дж. Пуччині, «Ріта» Г. Доніцетті, «Бастьєн і Бастьєнна» В. А. Моцарта, концертне виконання опери «Сільська честь» П. Масканьї тощо, адресовані дорослим. Особливе ж здивування викликала вже згадувана вистава «Весілля Фігаро» В. А. Моцарта із визначенням жанру як «еротичний трилер на 2 дії» з позначкою «14+».

Здається, що категорія юних глядачів, особливо дошкільнят і учнів молодшої школи, залишилася без уваги. Така політика викликає занепокоєння, адже це був єдиний в Україні професійний дитячий музичний театр, який упродовж довгого часу дотримувався цільового призначення й відповідав на запити дитячо-юнацької аудиторії.

У результаті зміни репертуарної політики театру на певний час з афіш КМА-ТОБу зник улюблений усіма мюзикл О. Білаша «Пригоди Буратіно» (режисер-постановник – заслужений діяч мистецтв України С. Шутько). На цій виставі виховувалося не одне покоління – її прем'єра відбулася у квітні 1989-го. Колишні діти, які першими побачили мюзикл, приводили потім своїх дітей на спектакль. Проте за 30 років декорації й костюми застаріли, як і деякі мізансцени. Зацікавлення глядачів і прибутковість вистави спонукали повернути її до репертуару, але – без жодних змін.

Часто-густо зустрічаються негативні тенденції у формуванні репертуару та створенні вистав. Автори чимскоріш пишуть твір за мотивами відомого сюжету або ж komponують його вдаване продовження, сподіваючись на те, що середньостатистичний глядач, побачивши на афіші знайомі образи, без зволікань придбає квиток. Зазвичай це практикується з «одноразовими» спектаклями у канікулярний (зимовий) період.

Маніпулюючи дитячим сприйняттям і бажанням дитини зустрітися з улюбленими героями, постановники не соромляться у складанні вартості квитка, тому такий похід до театру коштує родині чималих грошей. Режисер за лічені репетиції «збирає» виставу, не звертаючи уваги на деталі й художню цілісність. Як результат – глядач отримає спектакль низької якості, «перевагою» якого стануть тільки відомі герої. Запрошення професійних музикантів-інструменталістів (ансамблю чи оркестру), які за допомогою живого звучання змогли б занурити малюків у світ казки, не є пріоритетним для постановників. Студійний запис фонограми чи «плюсу», під який працюватимуть артисти, вирішує чимало організаційних і фінансових питань. На жаль, така практика є доволі розповсюдженою по всій Україні.

Одним із таких новорічних мюзиклів став «Фабрика Санти» на одну дію (автор – П. Табаков, режисер – О. Тараненко), презентований у 2018 році на сцені КМА-ТОБу. Самі автори вистави дали йому визначення: «казкове видовище з хітовою музикою, спецефектами та неочікуваним розвитком сюжету». До постановки були залучені діти, які проходили спеціальний кастинг, аби потрапити до складу виконавців (вокалістів і балету). «Існує світовий тренд: ми хочемо бачити собі подібних. Якщо раніше люди в залі дивилися на акторів і розуміли, що вони далекі, недосяжні, то зараз перед нашими маленькими глядачами – Роксі, Марко, їхні умовні однокласники чи друзі»¹, – говорить директор-художній керівник театру П. Качанов, який намагається слідувати світовим тенденціям. Театр опери і балету у виставі використовує

¹ Місце пригод – «Фабрика Санти». Новорічний мюзикл від Київського муніципального академічного театру опери та балету для дітей і юнацтва // URL: <https://www.tkk.media/mistse-pryhod-fabryka-santy/> (дата звернення: 01.09.2020).

мікрофони та фонограму. Таким чином, мюзикл, що йшов практично щодня (а інколи вранці й удень), став мало не єдиним у репертуарі на грудень.

На жаль, попри сучасні світлові та звукові прийоми, нові костюми та декорації, не виникає відчуття цілісної драматургічної композиції, деякі епізоди здаються порожніми, схованими за великою кількістю сценічного диму. Часто у виконавців не спрацьовували мікрофони і маленькі глядачі не розуміли що відбувалося на сцені. Завдяки активному функціонуванню інтермедійної завіси, постановники вдаються до використання мультиплікації: буревій, політ пташки, дзвінки Санти через «сантафон» – усе це ілюструє дію і перекриває можливі сценічні перестановки. «Це досить цікаве полотно з використанням найсучасніших технологій, – розповідає дирек-тор-художній керівник театру П. Качанов. – Для “Фабрики Санти” ми орендували технічний проектор потужністю 20 тисяч люменів, сюжет побудували на проекції і результат, як на мене, вийшов дуже непоганий»¹. Проте інколи техніка не справлялася з поставленими задачами: зображення застигло, а виконавці намагалися імпровізувати під час дії, аби залагодити недоречність ситуації.

У підлітковому віці можливості сприймати художні твори розширюються. Це пов'язано зі зміною психолого-фізіологічних особливостей, розвитком інтелектуальної та емоційної сфер молоді людини. У підлітків формується здатність аналізувати інформацію, обстоювати власну думку. Нестабільна психіка, постійна зміна настрою, прагнення дотримуватись особистісних ціннісних орієнтирів дає підстави юному глядачеві самостійно визначати переваги одного героя над іншим, ототожнюючи себе з кожним із них. «Приміряючи» на себе ролі негативного і позитивного персонажів, підліток таким чином оцінює вчинки дійових осіб.

У музично-театральному репертуарі для підліткової аудиторії пріоритет надається творам героїко-патріотичної, легендарно-міфологічної тематики, яка збігається зі шкільною програмою. Неординарні режисерські підходи до сценічного втілення творів формують у підлітків бажання наслідувати улюблених героїв і видатних особистостей. Музично-театральна вистава, орієнтована на дитячо-юнацьку аудиторію, потребує назв і тем, зрозумілих сьгоднішнім підліткам. Сюжети і їхні відтворення повинні відповідати ритму епохи.

Звичайно, сучасна дитина не розуміє, чому Козу-Дерезу не можна було витягти з хатинки за допомогою спецназу. Музичний театр мусить реагувати на зміни в сучасному суспільстві, мати свій «екшн», у якому могли б поєднатися зміст, форма і режисерський прийом, які дали би глядачеві нову, зрозумілу й цікаву якість.

Прем'єра опери Ю. Шевченка «Король Дроздобород» за однойменною п'єсою Б. Стельмаха (за мотивами казки братів Я. і В. Грімм) вийшла на сцену КМАТОБу в жовтні 2018 року. Режисер-постановник – Д. Тодорюк, диригент – С. Голубничий, художник-постановник – Л. Нагорна. Режисер намагався максимально легко представити жанр дітям. Комічні сцени, яскраві образи, рухливий хор, нові костюми створили атмосферу дитячої казки, цікавої для досить вибагливого глядача.

Оперу розраховано на підліткову та юнацьку аудиторію. Вередлива принцеса відмовляє усім женихам у королівстві, які пропонують їй руку і серце. Осміяний Король Дроздобород перевдягається у жебрака й за наказом короля забирає її до бідної хатини, в якій вона навчається бути чемною, люб'язною, працювитою і старанною, а головне – відкриває серце для кохання.

¹ Там само.

На жаль, глядач не почув майже половини слів з опери, які так старанно намагалися вимовити/вистівати виконавці. Активна артикуляція не допомогла вокалістам у боротьбі з незручною теситурою, чого не передбачив і сам композитор. Технічно незручні місця виснажили виконавців до кінця вистави, а діти, на жаль, намагалися хоча б у сценічній дії знайти пояснення тому, що відбувається.

Балетмейстер-постановник С. Кон додав яскравих, зрозумілих та осучаснених рухів у дію, тому деколи зала наповнювалася танцюючими тіннями й задоволеними вигуками. Проте неузгодженість позицій режисера-постановника і художника-постановника у вирішенні сценографічного, художнього образу вистави, надмірна різнобарвність костюмів не дозволила гармонізувати кольорову партитуру задля утримання уваги глядача. Міжнародне журі II Всеукраїнського фестивалю-премії «ГРА» визнало оперу «Король Дроздобород» Ю. Шевченка переможцем 2018 року в номінації «Найкраща вистава для дітей».

Одним із прикладів відповіді на гостру соціальну тему став мюзикл «Фабрика Санти-2. Глобальне потепління» для підлітків. Його прем'єра відбулася у КМАТОБ 31 грудня 2019-го. Автори вистави – композитор Д. Саратський, лібретист і режисер-постановник Д. Тодорюк. Мюзикл виконувався у супроводі бенду під керівництвом О. Боголюбова (фортепіано), а головні ролі виконували діти, які працювали з мікрофонами.

Історія відбувається напередодні Різдва у звичайному місті, діти якого чекають на сніг, Санту і подарунки. Однак, розуміючи, що вони не зможуть зустріти справжнє Різдво, бо природна ситуація критична, команда відважних друзів вирушає у подорож на Північний полюс, щоб урятувати Землю від глобального потепління, уберегти Санту і його фабрику подарунків. Причиною танення став величезний кип'ятильник, що насичувався великою купою сміття. Його змайстрував сантоненависник Уго.

Дітям із Сантою і Північним Ведмедем вдалося врятувати Різдво, повернути сніг, а головне – хоча б трохи очистити планету від сміття. Однак фінал залишає відчуття, що історія не закінчилась, вона триватиме й надалі. І кожен глядач відповідальний за те, чи зможе людство дожити до наступного Різдва на чистій планеті.

Художник-постановник М. Грабченко використовує у сценографії і деяких костюмах справжнє сміття із пластику, яке буквально супроводжує кожен дію: воно нагадує про те, що існує навколо завжди, попри те, що люди звикли не помічати цього. Імітовані льодовики й сталактити виглядають брудними, вони тануть – і це викликає тривогу. Хореограф-постановник Д. Сагайдовська насичує дію рухом, а виконавці – діти-підлітки – створюють атмосферу справжнього мюзиклу, у якому взаємопов'язані вокал, хореографія й акторська майстерність.

«Фабрика Санти-2. Глобальне потепління» дала українському музичному театру новий досвід. На професійній сцені Київської опери виконавцями головних ролей стали діти. З ними працювала команда педагогів, коучів і постановників. Цей крок може виявитися важливим у створенні майбутньої фахової школи мюзиклу для дітей. Вдалим видається комбінування творів сучасних авторів із позачасовими сюжетами.

У юнацькому віці, коли формуються стосунки між протилежними статями, памолодь приваблює тематика романтична, драматична, частково трагедійна, але з фінальною оптимістичною спрямованістю. Враховуючи тендітність психіки юнацтва в осягненні складних перипетій художніх творів, режисер-інтерпретатор має зосередитись на естетиці взаємин між юнаком і дівчиною, на утвердженні їхніх ціннісних життєвих орієнтирів. Режисерський підхід до трактування творів передбачає відтворення

прекрасних почуттів і виявлення відрази до низького, брутального, огидного в особистісних стосунках.

Зміни в музично-театральному репертуарі для юнацького віку зумовлені переважанням лірико-романтичної, лірико-драматичної тематики. З огляду на вразливість психології сприйняття у цьому віці, режисерські інтерпретації мають культивувати високе, уникаючи грубих, епатажних прийомів, що можуть негативно вплинути на молодь.

Опера П. Чайковського «Іоланта» стала однією зі знакових у репертуарі Одеського національного академічного театру опери та балету. Режисер-постановник – О. Тараненко, художник-постановник – Н. Бевзенко-Зикіна. Слід зауважити, що у творі, написаному П. Чайковським на сюжет драми «Донька короля Рене» Генріха Герца, немає жодного негативного персонажа.

Постановка видається застарілою, інколи виникає думка, що артисти автоматично відтворюють ряд добре відпрацьованих протягом кількох років рухів. Виконавець партії Роберта був більше схожий на батька Іоланти: і голос, і рухи, і манера поведінки не відповідали образу молодого лицаря. Романтичні відносини між Іолантою і Робертом було досить важко уявити, юних глядачів не полишали відчуття відторгнення й дисонансу. Старшокласники спочатку сумно позіхали, а потім занурилися у телефони. Шкода, що ані цікавий сюжет, ані музика П. Чайковського не привернули увагу молоді до вистави.

Українцям неприємно вразить не тільки дитину, а й дорослого прем'єра опери «Весілля Фігаро» В. А. Моцарта у КМАТОБ для дітей і юнацтва (режисер-постановник – О. Тараненко, диригент-постановник – І. Чередниченко), про яку вже побіжно мовилося вище. Здавалося б, класична музика та відомий сюжет мали зацікавити юнацьку аудиторію.

Газета «Україна молода» відмітила цю виставу: «Постановниками заявлено, що це не просто опера і навіть не комедія, а еротичний трилер. Насправді еротики як такої у виставі мало, та й трилера в класичному його трактуванні – теж. Творці спробували сюжет опери максимально наблизити до сьогодення, героїв зробити реальними людьми – кожного зі своїми недоліками і достоїнствами, проблемами і гараздами. У сюжеті багато інтриг, плутанини, з'ясування стосунків, але вони набули серйозного драматичного відтінку. Через що опера, незважаючи на її мажорне музичне звучання, стала схожа більше на психологічну драму чи мелодраму»¹.

Головні персонажі подібні до героїв кримінальних кінофільмів: Граф – сексуальний збоченець, Графиня – жінка, яка захоплюється наркотиками й алкоголем, Барбаріна – дівчина, яка стала жертвою сексуального насилля тощо.

Починаючи з увертюри, перед глядачем розгортаються мізансцени відверто сексуального характеру. Неоднозначно трактована сценічна дія, похмура сценографія, сюрреалістичний зовнішній вигляд героїв контрастують із легкою й сонячною музикою композитора. Костюми із сексшопу виглядають надміру натуралістичними, вульгарними, а манера поведінки кожного персонажа могла б викликати багато запитань у поліції моралі, якщо б вона існувала в Україні. Директор-художній керівник Київської опери вбачає у постановці «Весілля Фігаро» особливу новизну: «Інноваційність у всьому: у режисерській концепції, у технічних засобах – освітленні, декораціях, у зображувальних речах. Тобто у світі існує тренд на сучасне мистецтво. Ми хочемо в

¹ Київська опера відкрила сезон еротичним трилером «Весілля Фігаро» // URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3512/164/137771/> (дата звернення: 15.09.2020).

нашому театрі підтримати цей тренд, наслідувати світ і робити це так, як у Європі чи Америці»¹.

Що це? Орієнтація на низькопробні, провокативні на межі здорового глузду зарубіжні, а часом і вітчизняні вистави? Яким чином музична партитура В. А. Моцарта навіяла режисеру саме таке бачення?

У 2020 році театр звернувся до М. Стріхи, який переклав текст українською мовою. Та чи зможе цей хід змінити/врятувати постановку, зробити її зрозумілішою глядачеві?

«Попелюшка» Дж. Россіні – цікавий приклад репертуарного твору для юнацтва. Сюжет цієї казки відомий дітям і дорослим. Тема «попелюшок» досить актуальна наразі й активно використовується у театрі та інших видах мистецтва, особливо в кінематографі, мультиплікації. «Попелюшка» Дж. Россіні – популярна опера, яку щороку ставлять на багатьох сценах світу. Оперний твір за перебігом подій, тривалістю, а також вибудованою лінією кохання і вдалими режисерськими прийомами може стати справжньою знахідкою для юнацького контингенту.

Перед тим як приступити до нової постановки, розрахованої на сприйняття юнацькою аудиторією, режисер має особисто відповісти на запитання: «Що цікаво середньостатистичному представникові цього віку?» Памолодь хвилюють стосунки: між юнаком і дівчиною, дорослим і молодшим поколінням, між друзями, ворогами, однокурсниками, сусідами тощо. А чи не може Наталка Полтавка з однойменної опери М. Лисенка бути тією самою однокласницею, яка за бажанням батьків мусить вийти заміж за багатого літнього чоловіка? Вірогідно вона чекає на коханого, який кілька років тому виїхав на заробітки до Польщі та не повернувся через умови, спричинені COVID-19?

Юнаки захоплюються соцмережами, в яких стежать один за одним, дізнаються про світові зміни, тренди, новини. Їм подобаються короткі відеоролики в Instagram, Тік-Ток. І хоча вони тривають 30 секунд, однак вирізняються стрімким розвитком дії, наявністю зав'язки, кульмінації і розв'язки. Старшокласники ведуть довгу переписку з однолітками через Telegram і Viber. Чи не може лист Тетяни з опери «Євгеній Онегін» П. Чайковського бути смс-повідомленням, яке вона набрала ввечері і довго не наважувалася надіслати?

Юнаки прагнуть самоствердження, надихаються блогерами, героями, патріотами, лідерами, за якими йдуть тисячі, мільйони людей. Вони поважають потяг до самовираження, незалежність думок і стійкість намірів. У них має виникнути бажання ототожнити себе чи знайомих зі сценічними героями, повірити у реальність ситуації, зрозуміти її суть і проблему. Однак будь-яке осучаснення загальновідомого сюжету потребує детального дослідження музично-театрального твору, свідомого розуміння такого підходу до постановки, вивчення стилю, епохи, жанру тощо. Синтетична природа музичної вистави передбачає комплексний підхід до створення цілісної якості, що відповідатиме усім вимогам часу.

Висновки. Розгляд проблеми втілення дитячо-юнацької тематики в музичних театрах України на тлі соціокультурних викликів сьогодення дозволяє констатувати відсутність системного диференційованого підходу до вибору сюжету, режисерських прийомів, засобів виразності, що відповідають можливостям сприйняття дитячою, підлітковою та юнацькою глядацькою аудиторіями. Огляд розвідок вітчизняних і

¹ Київська опера відкрила сезон еротичним трилером «Весілля Фігаро» // URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3512/164/137771/> (дата звернення: 15.09.2020).

зарубіжних науковців з обраного напрямку свідчить про наявність розробок лиш в окремих галузях психолого-педагогічних, культурологічних, музикознавчих, театрознавчих наук. Комплексного наукового вивчення на міжгалузевому рівні, що інтегрує досягнення різних аспектів задля створення художньо-цілісної вистави для дитячо-юнацького віку, на жаль, досі не провадиться.

Режисерські інтерпретації музично-театральних творів, орієнтовані на означену глядацьку аудиторію, передбачають відповідне розмаїття підходів. Дитячому дошкільному й молодшому шкільному віку притаманний пріоритет казково-фантастичної тематики життєрадісного, оптимістичного характеру з акцентом на естетизацію позитивних вчинків улюблених героїв і використанням ігрових та ілюстративних засобів виразності. Підлітки надають перевагу героїко-патріотичній, легендарно-міфологічній образності з превалюванням певних ціннісних орієнтирів, вихованням активної громадянської позиції, призначених розвивати у них здатність до самостійного аналізу переглянутого твору. Тривалість вистави збільшується, а її темпоритм задля уникнення монотонності, що підсвідомо дратує підлітків, повинен весь час змінюватися.

Для юнаків рекомендуються ускладнені режисерські підходи із застосуванням інтегрованих засобів виразності, котрі тяжіють до синкретизму, звернення до метафор, символів, алегорій, спрямованих на індивідуальне сприйняття глядачем одних і тих самих подій і явищ. Тривалість вистави не обмежується часом, її темпоритм бажано змінювати. Слід надати публіці можливість насолодитися мистецьким видовищем та обміркувати прийоми спілкування персонажів. Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні відповідних творів для репертуару музичних театрів України та формуванні режисерських концептів, що можуть бути втілені у музично-театральних виставах, орієнтованих на дитячо-юнацьку глядацьку аудиторію.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2020 року

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Барвінок І. В. Теоретичні підходи до розуміння особливостей сприймання музики молодшими школярами // Молодий вчений: науковий журнал. Педагогічні науки. Херсон, 2017. № 4.2 (44.2). С. 1–6.
2. Бахтин А. А. Синтез искусств как основа мюзикла для взрослых и детей: автореферат дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.01 – театральное искусство / РАТИ-ГИТИС. Москва, 2006. 34 с.
3. Ермаков А. А. Жанровые особенности детской оперы для любительского театра (на примере творчества уральских композиторов): дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.02 – музыкальное искусство / Уральская государственная консерватория имени М. П. Мусоргского. Екатеринбург, 2012. 182 с.
4. Карась Г. В. Статика і динаміка жанру дитячої опери у творчості композиторів української діаспори ХХ ст. // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: науковий журнал. Київ, 2010. № 2. С. 89–93.
5. Київська опера. Історія театру // URL: <https://kyivoperatheatre.com.ua/history/> (дата звернення: 15.09.2020).
6. Київська опера відкрила сезон еротичним трилером «Весілля Фігаро» // URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3512/164/137771/> (дата звернення: 15.09.2020).
7. Ковальская И. В. Сюжетно-тематические основы и жанровые свойства музыкальной комедии (на примере репертуара Одесского академического театра музыкальной комедии

ПИТАННЯ МУЗИЧНОГО ТЕАТРУ

имени М. Водяного): дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.03 – музыкальное искусство / Одесская национальная музыкальная академия имени А. В. Неждановой. Одесса, 2016. 202 с.

8. Манько С. Б. Мюзикл і рок-опера в українському соціокультурному просторі // Культура України: науковий збірник. Харків, 2012. № 39. С. 268–276.

9. Місце пригод – «Фабрика Санти» // URL: <https://www.tkk.media/mistse-pryhad-fabryka-santy/> (дата звернення: 20.09.2020).

10. Мозгальова Н. Г. Дитячі опери українських композиторів в практиці інструментально-виконавської підготовки вчителів музики // Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. ст. Педагогічні науки. Запоріжжя, 2010. № 1 (12). С. 80–83.

11. Романець Д. О. Дитяча опера: історіографія питання // Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтва, 2017. № 32. С. 423–432.

12. Федотова А. О. Музичний театр як засіб формування художньо-творчого потенціалу молодших школярів // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: педагогічні науки. Чернігів, 2015. Вип. 125. С. 379–382.

REFERENCES

1. Barvinok, I. (2017). Theoretical approaches to understanding the peculiarities of music perception by younger students [Teoretychni pidkhody do rozuminnia osoblyvostei spryimannia muzyky molodshymy shkoliaramy] // Young scientist: a scientific journal. Pedagogical sciences. Kherson. № 4.2 (44.2). P. 1–6 [in Ukrainian]. (тут і далі).

2. Bakhtin, A. (2006). Synthesis of arts as the basis of a musical for adults and children [Sintez iskusstv kak osnova mjuzikla dlja vzroslyh i detej]: autoreconstruct dis.... edging. art history: 17.00.01 – theatre art / RASIS–GITIS. Moscow. 34 p. [in Russian]

3. Ermakov, A. (2012). Genre features of children's opera for amateur theatre (on the example of the work of Ural composers) [Zhanrovye osobennosti detskoj opery dlja ljubitel'skogo teatra (na primere tvorchestva ural'skih kompozitorov)]: dis.... edging. art history: 17.00.02 – musical art / Ural State Conservatory named after M. P. Mussorgsky. Yekaterinburg. 182 p. [in Russian]

4. Karas, G. (2010). Statics and dynamics of children's opera genre in the works of composers of the Ukrainian diaspora of the XX century [Statyka i dynamika zhanru dytiachoi opery u tvorchosti kompozytoriv ukrainskoi diaspory XX st.] // Bulletin of the State Academy of Management of Culture and Arts: a scientific journal. [Visnyk Derzhavnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv: naukovyi zhurnal] Kyiv. P. 89–93. [in Ukrainian]

5. Kyiv Opera [Kyivska opera]. History of the theatre [Istoriia teatru] // URL: <https://kyivoperatheatre.com.ua/history/> (accessed: 15.09.2020). [in Ukrainian]

6. Kyiv Opera opened the season with an erotic thriller "The Wedding of Figaro" [Kyivska opera vidkryla sezon erotychnym trylerom «Vesillia Fiharo»] // URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3512/164/137771/> (accessed: 15.09.2020). [in Ukrainian]

7. Kovalskaya, I. (2016). Plot-thematic foundations and genre properties of musical comedy (on the example of the repertoire of the Odessa Academic Theatre of Musical Comedy named after M. Vodyanoy) [Sjuzhetno-tematicheskie osnovy i zhanrovye svojstva muzykal'noj komedii (na primere repertuara Odesskogo akademicheskogo teatra muzykal'noj komedii imeni M. Vodjanogo)]: dis.... edging. art history: 17.00.03 – musical art / Odessa National Music Academy named after A. V. Nezhdanova. Odessa. 202 p. [in Russian]

8. Manko, S. (2012). Music and rock-opera in the Ukrainian socio-cultural space [Miuzkl i rok-opera v ukrainskomu sotsiokulturnomu prostori] // Culture of Ukraine: scientific collection. [Kultura Ukrainy: naukovyi zbirnyk] Kharkiv. № 39. P. 268–276. [in Ukrainian]

9. The place of adventures – "Santa's Factory" [Mistse pryhad – «Fabryka Santy»] // URL: <https://www.tkk.media/mistse-pryhad-fabryka-santy/> (accessed: 20.09.2020). [in Ukrainian]

10. Mozgalyova, N. (2010). Children's operas of Ukrainian composers in the practice of instrumental and performance training of music teachers [Dytiachi opery ukrainskykh kompozytoriv v praktytsi instrumentalno-vykonavskoi pidhotovky vchyteliv muzyky] // Bulletin of the Zaporizhia National University: a collection of scientific articles. Pedagogical sciences. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu: zb. nauk. st. Pedahohichni nauky]. Zaporozhye. [Zaporizhzhia] № 1 (12). P. 80–83. [in Ukrainian]

11. Romanets, D. (2017). Children's opera: historiography of the question [Dytiacha opera: istoriohrafiiia pytannia] // Art notes: a collection of scientific works. Kyiv: National Academy of Management of Culture and Arts. [Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. prats. Kyiv: Natsionalna akademiia kerivnykh kadriv kultury i mystetstva]. № 32. P. 423–432. [in Ukrainian]

12. Fedotova, A. (2015). Musical theatre as a means of forming the artistic and creative potential of junior students [Muzychnyi teatr yak zasib formuvannia khudozhno-tvorchoho potentsialu molodshykh shkoliariv] // Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences. 2015. Issue 125. P. 379–382. [in Ukrainian]

SHEVELOVA OLEKSANDRA

Shevelova Oleksandra, first year creative postgraduate student of the Department of Opera Training and Music Directing of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine (Kyiv, Ukraine).
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9543-4829>

CHILDREN'S AND YOUTH REPERTORY OF THE MODERN MUSICAL THEATRE IN UKRAINE: RESEARCH PROBLEMS OF THE DIRECTOR'S CONCEPT

The aim of the study is to determine the degree of research of the repertoire policy of the Ukrainian musical theatres in the context of works for children and youth; to emphasize the role of the director in selecting the appropriate techniques and artistic expressions aimed at young auditory.

The object: children's and youth repertoire of modern Ukrainian musical theatre and its directorial incarnations, the nature of interpretations and their compliance with the young viewers' perception.

The methodology implies the use of a system and analytical method, which allows carrying out theoretical and methodological generalization of scientific concepts, works and proposals of leading scientists in order to find a new scientific understanding of children's and youth repertoire of modern Ukrainian musical theatre. Functional-structural analysis makes it possible to determine the functional component of musical theatre and repertoire focused on the young audience, in particular, to form the principles and values of the influence of theatrical art on the individual. With the help of traditional methods of art research: genre, stylistic, interpretive approaches to directorial modifications of the repertoire in accordance with the modern requirements.

The relevance of the study: exploring the little-studied topic of children's musical theatre in Ukraine, drawing the experts' attention to the gaps that arise in the process of vector determination in the groups' repertoire policy. The appeal to these aspects is signified by the need of finding the new directorial approaches if solving modern problems of children's and youth repertoire of musical theatres in Ukraine at the time of global changes in artistic culture. Art education of the young generation of the information technology era is an important component of comprehensive personal development.

Findings and conclusion: the study of the problem of solving children's and youth subjects in Ukrainian musical theatres at the time of modern socio-cultural challenges allows us to state the lack of a systematic differentiated approach to the theme choice, directing techniques, artistic

expression which are appropriate for the children's, teenagers' and youth perception. The review of domestic and foreign researches on the chosen problems testifies to the existence of some separate developments in psychological and pedagogical, culturological, musicological, theatrical sciences. Unfortunately, there is still no comprehensive intersectoral scientific research that integrates the various achievement in order to create an artistically holistic performance for children and youth. The format of directorial incarnations of musical and theatrical performances of the specified repertoire implies the differentiation of directorial approaches to its interpretations in accordance with the peculiarities of the musical drama of works which are focused on the relevant audience. The further research prospects lay in the opportunity to identify examples of relevant works for the repertoire of the musical theatre in Ukraine and to establish the relevant directorial concepts that can be embodied in musical and theatrical performances aimed at children and youth audiences.

Keywords: Musical theatre of Ukraine, child-youth repertoire, director's concept, intersectoral approach, musical and theatrical works, children's opera.

Шевелёва А. В. Детско-юношеский репертуар современного музыкального театра Украины: проблемы исследования режиссерского концепта

Рассмотрен репертуар украинских музыкальных театров относительно наличия художественных произведений для детско-юношеской зрительской аудитории. Проанализирован характер интерпретаций подобного репертуара музыкальных театров Украины в контексте мировых тенденций режиссерских поисков и экспериментов. Очерчен круг подходов, методов, приемов, средств выразительности, отвечающих запросам данных возрастных категорий. Охарактеризовано соответствие современных режиссерских трактовок указанного репертуара психологическим особенностям детей, подростков и юношества, определено их влияние на формирование мировоззренческих позиций молодого поколения. Установлена диспропорция между взрослой и детско-юношеской аудиторией в реализациях постановок профессиональными театральными коллективами. Выявлена необходимость соблюдения межотраслевого подхода в режиссерских воплощениях детско-юношеского репертуара, предусматривающего обязательный учет психолого-педагогического, этико-эстетического, искусствоведческого аспектов. Выяснено своеобразие музыкального театра, диктующего особые правила сценического воплощения произведений для выбранных возрастных категорий. Обозначены форматы музыкально-театральных спектаклей детско-юношеского репертуара, предусматривающие дифференциацию подходов к его трактовкам в соответствии с особенностями музыкальной драматургии произведений, ориентированных на детскую, подростковую и юношескую зрительские аудитории. Определены приоритеты музыкально-театральных произведений в соответствии с возрастными предпочтениями, актуальными в эпоху современного информационного общества. Констатировано отсутствие системного видения в выборе режиссерской концепции, приемов, изобразительных средств, соответствующих восприятию юных зрителей.

Ключевые слова: музыкальный театр Украины, детско-юношеский репертуар, режиссерский концепт, межотраслевой подход, музыкально-театральные произведения, детская опера.